

Acta Ecclesiastica Sloveniae, 10. Miscelanea. Ljubljana: Inštitut za zgodovino cerkve, 1988. 254 strani.

10. številka AES, revije, ki se je že usidrala v naši zavesti in postala nepogrešljiv sestavni del prizadevanj humanističnih znanosti na Slovenskem za temeljitejšo poznavanje lastne preteklosti, bi lahko bila povod za analizo dosedanjega dela. Ker pa je Zgodovinski časopis njeno izhajanje doslej vestno spremljal in ker obstajajo zagotovila, da misli revija svoje poslanstvo nadaljevati, je prav, da to priliko prepustimo za častitljivejši jubilej.

Avtor prvega in najobsežnejšega prispevka je Metod Benedik. Njegov članek Iz protokolov ljubljanskih škofov pomeni nadaljevanje problematike, s katero nas je že seznanil v 3. in 6. številki AES. Tokrat so na vrsti zapisi ljubljanskega škofa Tomaža Hrena iz let 1606–1611. Podatki se nanašajo na podeljevanja redov duhovniškim kandidatom ali njihove posvetitve, blagoslavljanje novih cerkva in njihove opreme, birmovanje in druge obveznosti. Ker je to čas, ko je katoliška cerkev vlagala velike napore v dokončen obračun s protestantizmom in v versko obnovo vernikov in duhovnikov, so konkretni podatki veliko bolj zanimivi kot znane posplošene trditve. Zelo izrazit je problem pomanjkanja duhovnikov, zaradi česar je moral škof pogosto zamižati na obe očesi ob njihovem pomanjkljivem znanju. Zadovoljiti se je moral z zagotovili njihovih pokroviteljev in redovnih predstojnikov, da bodo svoje znanje popravili. Zdi se, da je bilo z ljudstvom veliko lažje delati in tudi uspehi so bili veliko večji. Dobro pripravljene in organizirane verske manifestacije so privabile veliko vernikov. Tovrstni uspehi so bili pravi balzam za težave, ki so mu jih prirejali podrejeni duhovniki in nadrejene cerkvene oblasti (graški nuncij). Čeprav se nekateri podatki nanašajo tudi na duhovnike drugih škofij, pa vseskozi pogrešamo več vesti o kranjskih župnjah, ki niso spadale pod ljubljansko škofijo. Kot vemo, je bila takih večina.

Prispevek Primoža Kovača Začetki kapucinskega samostana v Škofji Loki je tematsko ožji in lažje berljiv. Objavlja odlomke iz rokopisnih virov, ki osvetljujejo isti dogodek. Prvi je Kronika tamkajšnjega kapucinskega samostana iz prve polovice 18. stoletja, ki pa vsebuje tudi prepise starejših dokumentov. Drugi je Libellus iz 1707. leta, ki opisuje nastanek kapucinskih samostanov štajerske province, kamor je sodil tudi loški. Oba ta dva dokumenta se nahajata v arhivu škofjeloškega samostana. Tretji vir, Aegidius Graecensis je rimske provenience in je nastal 1726. leta. Poleg opisovanja začetkov življenja v tej redovni skupnosti preseneča predvsem nasprotovanje oziroma konkurenca drugih redov, zlati klaris, ki so bile pri tem najbolj neposredno prizadete. Ker so bili kapucini skupaj z jezuiti glavni nosilci protireformacijskega gibanja, pomeni Kovačev članek sestavni del protireformacijskega vsebinskega sklopa 10. zvezka AES.

Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem je prispeval Janez Höfler. Tekst, v katerem obravnava Radovljico in Kranj, pomeni začetek obširnejšega teksta, ki naj bi izšel v več nadaljevanjih. V njem so zbrani podatki iz literature ter avtorjevih osebnih arhivskih raziskovanj. Nanašajo se na župnijski teritorij, prve omembe kraja in cerkve, kratko zgodovino župnije, kanonične pravice, podružnične cerkve in kapele ter samostane. Kot vidimo, je koncept zelo široko zastavljen, verjetno celo nekoliko preveč glede na doslej opravljeno delo. Ne smemo pozabiti, da je vrsta arhivov v sosednji Italiji še nič ali pa zgolj površno raziskanih, nekateri avtorji si nepopolnih podatkov niso upali objaviti in so sedaj v njihovih zapuščinah... O potrebnosti takega dela, ki sodi med temeljna dela za zgodovinarje, umetnostne zgodovinarje, arheologe in druge, ne sodi izgubljati besed. Veliko hujši je problem, kdaj so zbrani podatki toliko kompletni, da zaslužijo objavo. Že v konkretni številki AES imamo zanimiv primer. Benedik navaja, da je škof Hren 16. septembra 1606 cerkev sv. Lenarta v Kropi povzdignil v župnijsko (str. 18), Höfler pa tega podatka na ustreznem mestu (str. 228) nima. Avtor se je takih primerov gotovo zavedal in svoj prispevek označil za gradivo, kar bodo morali upoštevati tako uporabniki kot kritiki.

Iz zgoraj povedanega izhaja, da 10. številka AES ni prelomna, ampak uspešno nadaljevanje dosedanjega dela. Glavna odlika obstaja še vnaprej v posebni skrbi za čas od 16. do 18. stoletja, leta, ki jih še vedno premalo poznamo. Dosedanje delo, objavljene izdaje vizitacijskih zapisnikov goriških škofov kot tudi načrti uredništva AES nam dajejo upanje, da bomo desetletja pred našim nacionalnim prepovedom bolje spoznali in da ne bodo več največja bela lisa v našem zgodovinopisju.

Stane Granda